

GYERŐ DÁVID

AZ IGAZSÁG LELKE – BENNÜNK*

„Ha szerettek engem, tartásatok meg az én parancsolataimat, én pedig kérni fogom az Atyát, és másik Pártfogót ad nektek, hogy veletek legyen mindörökké: az igazság lelkét, akit a világ nem kaphat meg, mert nem látja őt, nem is ismeri; ti azonban ismeritek őt, mert nálatok lakik, sőt bennetek lesz. (...) Az a beszéd pedig, amelyet hallotok, nem az enyém, hanem az Atyáé, aki elküldött engem.” (Jn 14,15–17. 24/b)

János evangéliumának a 13-tól 17-ig terjedő fejezetei Jézusnak a tanítványai körében eltöltött utolsó napjait mutatják be. Ezen belül a 13–16. fejezetek a búcsúbeszéd központi témaköre köré tömörülnek, hogy aztán a 17. rész helyet adjon Jézus főpapi imájának, mintegy megnyitva az utat a Jézus szenvedéstörténetét bemutató 18–20. fejezetek felé.

Még e viszonylag világos bibliai bevezetés után is úgy érzem magam, mint aki nehéz fába vágta a fejszéjét, amikor unitárius szószéken a János-evangélium központi részeinek egyikét akarja értelmezni. Az unitárius teológia ugyanis úgy tartja, hogy Jézus emberi, próféta és tanítói jellege elsősorban a szinoptikus evangéliumokból domborodik ki, Máténál, Márknál és Lukácsnál. János evangéliumára pedig úgy tekintünk, mint amit átsző egy, a mi alapértékeinktől többnyire idegen szemléletű gondolatvitel – az ún. íge-teológia –, emiatt általában nem is próbálkozunk annak szószéki közvetítésével. Mivel azonban a 2004. évi ökumenikus keresztény imahét alap gondolata a János evangéliumból indul ki, mi is kénytelenek vagyunk az imahét alkalmain a központi téma által összeszedni ez evangélium tanítását értelmező gondolatainkat.

A felolvasott bibliai rész tipikus jézusi búcsúbeszéd: Jézus tudtára adja tanítványainak, hogy el kell mennie tőlük. A többnyire értetlenül és ijedten álló tanítványoknak ennek kapcsán általában valamiféle meghagyást fogalmaz meg, e helyen azt, hogy tartsák be parancsolatait, máshol meg azt, hogy szeressék egymást. És hogy valamiképpen enyhítse a bejelentés okozta rettenetet, Jézus azt is megígéri nekik, hogy kérésére az Atya egy másik tanítót – vagy ahogy ő mondja, pártfogót – küld, aki mindörökre velük marad.

* Egyházi beszéd hiterősítő istentiszteletre (Brassó, 2004. március 3.). A beszédben Szatmáry Sándor *Élő vizek folyamai. János evangéliumának magyarázata igehirdetéseken* c. munkájának gondolatait is felhasználtam. Budapest, Református Zsinati Iroda Tanulmányi Osztálya, 1997.

Közvetlenül e versek előtt egy ezekkel szorosan összefüggő gondolat olvasható. Jézus azt mondja tanítványainak: távozásom után ti is cselekedni fogjátok mindazt, amit én cselekedtem, sőt nagyobbakat nálam. Az embernek eláll a lélegzete, amikor Jézus szájából ezt hallja: igen, ti, akik itt maradtok, tanítványaim, apostolaim, követőim, ezen a világon nagyobbakat fogtok cselekedni, mint én. Vajon hogyan érti ezt Jézus, vajon hogyan lehetséges ez, hogyan fog beteljesedni? E kételkedő, tudatlan, bizonytalan kérdésekre adja meg a választ a mai bibliai üzenet központi gondolata: az igazság lelke, a szentlélek segítségével, Isten lelke által. Mai beszédemben én is erről szeretnék szólni: három olyan területről, ahol a szentlélek segítségével az ember önmagánál nagyobbat teremthet: először belső világában, a lélekben, másodsor az egyházban mint lelki közösségben, harmadszor pedig szerte a teremtett világban.

1. Az emberi lelket kezdettől fogva a megosztottság jellemezte a jó és a rossz, a jócselekedetek gyakorlása és a bűnre való hajlam állandó küzdelmének jegyében. Még Jézus korában is igaz volt ez, ő maga sem tudta felszámolni tanítványaiban a hozzájuk nem méltó emberi örökséget. Hiszen még az utolsó napokban is azon vitatkoztak egymással: ki a nagyobb közöttük. Jézus azonban azt tanítja, hogy az Istennel való személyes kapcsolat által minden embernek lehetősége nyílik egy olyan gyökeres változásra, amelyet a szentlélek, Isten lelke visz végbe az emberben. Mégpedig e kapcsolat hatására az ember belső világa úgy alakul át, hogy az igazság lelke, a szentlélek benne önmagát, az isteni jelleget, a tökéletesség szikráját ábrázolja ki.

Minden hívó ember ezen a földön a szentlélek befogadása által Isten országának részévé, Isten által megszentelt helyé, Isten templomává lesz. Isten teremtő és gondviselő műve bennünk folytatódik, – Jézus szavával élve – megszületik bennünk a gyermek, felnő a jézusi ember, s az ő életében, cselekedeteiben, értékteremtésében a jézusi élet célja teljesedik ki, a jézusi életforma megélése valósul meg. Ez ama jézusi értelemben vett üdvözülés, *a jellem általi*, amikor az ember nem attól üdvözülni, amiben hisz, hanem attól, ahogy él, attól, amit tesz, amit megvalósít életében. S ez tényleg nagyon nagy dolog: nemcsak egy Jézus, nemcsak egy jézusi ember van már a világon, hanem milliók, akikben Isten lelke él, és az attól megihletett élet folyik tovább.

2. Az igazság lelkének munkája az egyházban folytatódik tovább. Jézus halála után rövidesen olyan szervezeti forma épült ki, amelyet Jézus életében még nem hozott létre. Ő csak azt mondta: szeressétek egymást, ahogy én szerettelek titeket. A szeretet világát pedig nem a jelenre értette, az általa megélt napokra, hanem a jövőre, amikor a tanítása által elérhetővé, megérhetővé, megfoghatóvá tett szentlélek egy közösségben jelenik meg. Ebben a jövőben – ami számunkra már természetesen múlt – aztán valóban olyan közösségek születtek meg, amelyek a jézusi életforma követésére hívtak fel, köztük a mi unitárius egyházunk

is. A jézusi eszme ezen a földön a közösség formájában és lényegében maradt fenn és élt tovább.

Az emberi természethez hozzátartozik, hogy egész életében gyűjt valamit. A gyűjtés részévé lett a létének, hogy minél több legyen az övé. Ha azonban megvizsgáljuk az első keresztények értékrendjét, az nem ezen a jellemvonáson alapult: ők igenis megélték, hogy a jézusi természet nem ez. Jézus nemcsak tanítását, hanem jelképesen önmagát is szétszította tanítványainak, hogy minden, ami az övé, az emberé legyen! És az őskeresztény ember ennél fogva szintén szétszította mindenét, a közösségek tagjai úgy részesedtek egymásban, hogy ezáltal a jézusi élet lett az övék! Úgy tettek, ahogy Jézus is tett, úgy szerettek, ahogy ő is szeretett!

Hát nem nagyobb dolgok történtek, nem nagyobb dolgok születtek meg az egyházban? Olyan szeretet jelent meg ezen a földön, amire az ember mindig is vágyott, nemcsak egyéni életében, hanem a közösségben is, ahová tartozott! Egy másik ember önmagát megosztotta velem, és befogadott, és én részesedtem az ő életében, én, aki árva és szegény vagyok! Ez az egyházi lét nagy kihívása ma is: ne legyen szükségben levő, ne legyen nincstelen, ne legyen szűkölködő ma sem, mert az igazság lelke a befogadás lelke, s az általa irányított közösségben minden, ami az egyiké, az a másiké is kell, hogy legyen. Ebben a közösségben az életnek minduntalan meg kell újulnia, a szeretetnek újra és újra ki kell bontakoznia. A közösség tagjainak Jézus nélkül is nap mint nap a nagyobb cselekedetet kell felvállalniuk.

3. Az igazság lelkének hatóköre nem maradhat meg az egyház határainál. Jézus maga is szétküldte tanítványait a világba, mert tudta, hogy az evangéliumot, az örömmüzenetet nem lehet bezárni a zsidó nép keretei közé, annak ki kell nyílnia az egész világ felé. „Nem jöttem csak Izrael eltévelyedett juhaihoz” – mondta. Isten atyai szeretetéből ugyanis senki sem maradhat ki, a lehetőségnek ott kell állnia minden ember előtt. Hát nem hatalmasabb dolgokra küldte ki a tanítványokat?

A pünkösdi történet a gyökerében ragadja meg ezt a pillanatot. A Jézus nélkül maradt, akkor még kis közösség fenyegetések és korlátozások után gyűlt össze, bezárkóztak, de egyszer csak eltöltötte őket a lélek, Isten lelke, megmozdult a hely alattuk, ami azt jelképezi, hogy nem maradhatnak többé bezárva a falak közé, ki kell lépniük a világba, mert igazából a világért, a világnak küldettek el. Az evangéliumnak el kell jutnia mindenkihez, szegényhez, gazdaghoz, szolgálóhoz és szabadhoz egyaránt, mert az örömmüzenet a lelki falakat is leomlasztja, és Isten előtt mindenki egyenlő lesz. Jézus már nincs velük, de ott van a lélek, és bizony nagyobb dolgok történnek, mint azelőtt!

Mindez ama közösség által lehetséges, amelyre az ember az igazság lelkével, a szentlélekkel lép. „Én kérni fogom az Atyát, és másik pártfogót ad nektek, hogy veletek legyen mindörökké: az igazság lelkét” – mondja Jézus. A pártfogó

szó érdekes hangzású itt az evangéliumban, Károli egyenesen vigasztalónak fordítja. Az eredeti görög szó, a *paraklétosz* azt jelenti: szószóló, segítő, az ókori latin egyházi írók pedig e helyen ügyvédet fordítanak. Az ügyvéd szónak mára meglehetősen negatív felhangja lett, hiszen az ügyvéd a szegény, bajban levő embert kiszipolyozza – pedig ügyvéd az is, akit a bajban hívni lehet, aki mellém áll, aki az én ügyemet képviseli. Segít nekem megérteni a dolgok állását, mert át tudja tekinteni azokat.

Jézus is ilyen értelemben küldi el a pártfogót, a vigasztalót, az ügyvédet: hogy eligazítson minket az életben, mégpedig úgy, mint az igazság lelke, Isten lelke. Kérdés, hogy e helyen Jézus miért éppen „az Igazság lelke” kifejezést használja a szentlélek megnevezésére. Valószínűnek tartom, hogy ezáltal pontosítani akarta, megfoghatóvá tette e lélek jellegét: az igazság lelkének szerepe a hazugság, a bűn, a széthúzás leleplezése, s helyettük a csupasz, meztelen, önmagában értékes valóság feltárása, és az emberrel való megismertetése.

„Az a beszéd pedig, amelyet hallotok, nem az enyém, hanem az Atyáé, aki elküldött engem” – szólal meg Jézusból az atya akaratában feloldódó, vele azonosuló gyermeki hang. Így kapcsolódik egybe a jézusi beszédet meghalló ember Jézussal, ő pedig azzal, aki elküldte őt: Istennel. Így fonódik egybe az emberi élet a jézusi tanítással és a szentlélekkel, így alkot egy „nagyobb dolgok” teremtésére képes egységet. Parányi, mégis hatalmas felismerése ez az emberi életnek: hogy életem hogyan kapcsolódik össze az egyház létével, hogy hétköznapijaimban, nyomorúságomban, egész elhibázott életemben hogyan van benne mégis a názáreti Jézus nagy dolgokra sarkalló, nagy dolgok véghezvitelére képesé tevő szava.

Mit kívánhatnék a ma esti gyülekezetnek nagyobbat vagy többet, mint ezt: kérjétek és várjátok az igazság lelkét, aki Istentől való, s aki Jézus tanítása nyomán igenis elérkezik hozzánk. E lélek által pedig ismerjétek meg azt, aki elküldte: Istent, és elsősorban ismerjétek meg jobban önmagatokat ebben a szentlélekkel való életközösségben, ismerjétek meg új helyeteket e világban és annak közösségeiben. Én úgy érzem, hogy ez az, amit Isten ezen a hiterősítő héten adni akar nekünk, és érzem azt is, mennyire szükségünk van nekünk is erre. Gyertek, várjuk őt alázatos szívvel, s fogadjuk be kitarult lélekkel. Ámen.

MIÉRT KELL A HALÁLT LEGYŐZNI?

(Húsvéti beszéd)

Hat nap múlva Jézus maga mellé vette Pétert, Jakabot és Jánost, felvitte csak őket külön egy magas hegyre, és szemük láttára elváltozott. Ruhája olyan tündöklő fehérre lett, amilyenre nem tud ruhafestő fehériteni a földön. És megjelent nekik Illés Mózesrel együtt, és beszélgettek Jézussal. Péter megszólalt, és ezt mondta Jézusnak: „Mester, jó nekünk itt lennünk, készítsünk ezért három sátrat: egyet neked, egyet Mózesnek és egyet Illésnek.” Mert nem tudta, mit mondjon, ugyanis annyira megrettentek. De felhő támadt, amely beárnyékolta őket, és hang hallatszott a felhőből: „Ez az én szeretett Fiam, reá hallgassatok!” És hirtelen, amint körülnéztek, már senki mást nem láttak maguk mellett, csak Jézust egyedül. Amikor jöttek lefele a hegyről, meghagyta nekik, hogy senkinek el ne mondják, amit láttak, hanem csak akkor, amikor az Emberfia már feltámadt a halottak közül. Ezért megkérdezték tőle: „Miért mondják az írástudók, hogy előbb Illésnek kell eljönnie?” Ő pedig így válaszolt: „Illés valóban előbb jön el és helyreállít mindent. Akkor viszont miért van megírva az Emberfiáról, hogy sok szenvedésben és megvetésben lesz része? De mondom nektek, hogy Illés már el is jött, és azt tették vele, amit csak akartak, ahogyan meg van írva róla.” (Mk 9,2–13)

„Kellemes húsvéti ünnepeket!” – Így köszöntjük egymást, mintha semmi másra nem lenne szükségünk, csak egy kis kellemességre. Kellemes az, ami könnyedén elviselhető, de azt hiszem, hogy az elviselhetőnél van jobb érzés is – például a boldogság. Karácsonykor, amikor a kisdéd születését ünnepeljük, az élet kezdetét, akkor bezeg teli torokból kiáltjuk: Boldog karácsonyt! Húsvétkor azonban megelégszünk a „kellemessel” is.

De miért van így? Azért, mert a húsvét túl közel van a nagypéntekhez, ez az ünnep túlságosan is összekapcsolódik a halállal, és aki megérezte már a halál valóságát, örvend, ha legalább az elviselhetőség szintjén élhet ezzel a gondolattal.